

De pa kert v resnici ni takó škodljiv, kakor kmetje večidel mislijo, ki se nad kertinami spotikvajo, so umni kmetovavci že davnej spoznali in rekli: škoda, ki jo kert naredí, se da večidel z grabljami v veliki prid obrniti.

Tičam in kertam se je dolgo krivica godila, kér ljudje niso spoznali, za kaj de jih je Stvarnik vstvaril. Vsaka reč pa ima dve strani, eno dobro in eno slabo — taka je tudi z tiči in kerti: majhno škodo, ki nam jo na eni strani naredé, jo na drugi obilno povernejo.

Poslušajmo kaj kertni prijatelj v zgorej imenovanim spisku govori:

„Kertov ne smemo zatirati, zakaj po mnogih skušnjah uterjena resnica je, de so bolj koristna, ko škodljiva žival.

Kmetje si večidel prizadevajo, kerte pokončati, kér mislijo, de jim po senožetih in njivah z kertinami škodo delajo, zemljo razrijejo, žito in travo zatirajo, pri košnji nadlegvajo in takó dalje.

Mi pa pravimo: priden kmet z grabljami v rokah zamore vso to škodo večidel poravnati in kertine k svojimu pridu obrniti, zakaj kjer kert rije, tam veliko persti na verh senožet in njiv pripravi in jo na to vižo rodovitno stori. Po senožetih so kertine, posebno v pozni jeseni, po zimi in v začetku spomladi práv velika dobrota, ktere, če se dobro razgrabijo, rodovitnost semlje pomnožijo. Kert pomaga kmetu brez vozá in volov, brez hlapcov in najemnikov njegove travnike poboljšati, kér zastonj rodovitno perst *) na verh pripravi. Kert živi samó od podzemljiskih červov, posebno od tistih is kterih se škodljivi kebrí in drugi merčesi izlegajo, in se ne pritakne nobene koreninice, ne žitne ne travne. Glejte velik dobiček, ki ga nam kerti tudi z tem prinesó, de škodljive červe pokončujejo in marsikrat slabe letine odvernejo, ktere večkrat iz tega izvirajo, če se ti merčesi preveč zaredé.

De pa kerti v resnici, le samo od podzemljiskih červov živijo, se vsak lahko sam iz tega prepriča, če kertove zobé in njegov želodec natanjko pregleda.

Kert nima tacih zob, kakor jih tiste živali imajo, ki sadeže glodajo in od korenin, zern in enacih reči živijo, in zató v zgornji in spodnji čeljusti le po dva majhna in silno ojstra sprednja zobčeka, brez krajnikov, imajo. Kert pa se šteje k roparskim živalim, ki od družih manjših živali živi, ktere z svojimi zobmi zgrabi, razterga in požre. Zató ima kert v zgornji čeljusti 6, v spodnji pa 8 sprednjih ojstrih zob, zraven teh pa na vsih straneh po 4 krajnike.

Če razun zob še tudi želodec umorjeniga kerta pregledamo, kaj mislite, kaj bomo v njem našli? Nikoli kake koreninice, pa tudi nobeniga zerna — ampak raznih podzemljiskih červov in družih merčesov, od kterih pod zemljo živijo.

Če pa tam, kjer kertine (kertice) vidimo, vunder večkrat žitne in travne korenine oglodane najdemo in se zató senožetim in njivam velika škoda godí, niso tega kerti, ampak červi krivi, ki se od teh sadežov redé. De pa na tacih krajih več kertov najdemo, to od tod pride, kér oni merčese zalézvajo in jih lovijo. Kjer je tedaj več červov, tam je tudi več kertov, ktere je Bog zató vstvaril, de nam polje od teh živali trebijo.

Ne moremo reči, de bi kerti clo brez vse

škode bili — tode večkrat so nam prav koristni in nam dobre persti na senožeti mečejo, če jo le vémo z grabljami raztrositi.

Kdor se tedaj prizadeva, kerte do dóbriga pokončati, sam sebi škodo dela, červam bo pa prav dobro vstregil, ki se bojo pomnožili, de bo joj!“

Tudi živina se nepotrebno martrati ne sme.

Od več reči smo se že v naših res sploh koriftnih Novicah prav po širokim pogovorili, kar bi se brez njih nikdar ne bili. Naj neséjo danes zopet eno prijazno opombo vsim, ki so v ti reči zadeti, ali pa saj z svojim svetam kaj premorejo. Mislim, de mi ne bo kdo zamerel, če zavoljo te nam takó potrebne živine, danes ene besede govorim. —

Bog nam je res dal živino za pomoč, pa ne za mučenje ali martranje. Navado imate vi kmetje v več krajih, de vôle v lesene jarme perpregate, ki so nerodna perprava, ktera se nikjer živini ne perleže, jo spodej davi, zgorej pa neusmiljeno tiši. Ali vender verjamete, de kervava rana boli, ali ne? Glejte, kolikokrat imajo vaši vóli neznane kervave kučme na vratu, in vi jih nepremišljeno težkim vozém perprežete, de njih silno rano jarm občúti, le vaše skalno serce ne. Ali ne pomislite, de vi z ranjeno roko nemorete veliko prevzdigniti, in de bolji?

Ali ne morete uboge živine tih bolečin obvarovati? Drugi imate drugo, nič boljši navado, de svoje vôle za roge perpregate, jih takó oklenete, de si poleti ne ene muhe odgnati nemorejo. V težkim vozu, na ojstri, kamniti cesti, le pogledajte ubogo živino, kakó ji glavo trese, de plašno gleda, in pèn proti požirati nemore. Če bi vi brezserčni le pol tega čutili, kar vaši takó perpreženi vóli terpé, kaj veljá, de bi jih več takó ne perpregali! Ali se te neusmiljene navade res nemorete znebiti? Prav lahko, če le hočete, če pa ne, imate pa greh.

Saj imate en malo debeliga platna, en kos svinjske kože, neke pesti slame, in pa dvé krivi poléni vender per hiši. Dajte te reči domačimu komatarju, kteriga v vsacimu kraju imate, naj vam naredí še takó nepriljudni komat ali zavratnik, stokrat bo bolji, kakor vsa vaša sedajna perprava. En majhin komatič ne bo drag, dolgo vas bo terpel, in vaši živini bo neznano veliko pomagano, ko ne bo z ranami in z bolno glavo, ampak z zdravimi in močnimi persi vozila.

Le urno pomečíte neusmiljeno lesnino na ogenj, ne bote imeli zgube, ampak še dobiček, in pa lahko serce.

Kdor pa z besedo kaj premore; naj še on, kolikor je mogoče, ljudjem pergovarja, de ta huda navada berž ko je mogoče zmed nas zgine.

Prijatelj nedolžne živine.

Huda zima na Blokah in raba šmečev.

(Konec.)

Hočem pri ti priliki tudi popisati eno prav pripravno in priročno orodje, kteriga se po zimi tukej ljudje poslužvajo in ktero je tudi priporočevati tistim, kteri v merzlih krajih, kjer jim debel sneg in zametje nadlegujejo, stanovati morajo.

To orodje imenujejo šmeče, in tudi plohi se mu pravi.

Šmeče so bukove deske, po 5 čevljev dolge, 6 do 7 palcov široke in pol palca debele. V sredi

*) Če ta perst tudi ni precej rodovitna, bo pa s pomočjo zraka, dežja in gnojá kmalo rodovitna postala.